

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
ABU RAYHON BERUNIY NOMIDAGI URGANCH DAVLAT
UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Urganch davlat universiteti rektori
v.v.b S.Xodjaniyozov

2025 yil 29-avgust.

BOSHQARUV HISOBIGA KIRISH

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi: 410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi: 60410200 – Buxgalteriya hisobi (tarmoqlar bo'yicha)

Urganch – 2025

Mazkur o'quv dastur Urganch davlat universiteti kengashining
2025-yil "29" avgust dagi 1 -sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

O'quv ishlari bo'yicha prorektor: S.U. Xodjaniyazov

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i: G'R. Matlatipov

Mazkur o'quv dastur "Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar" fakulteti Kengashining
2025-yil "28" avgust dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun
tavsiya etilgan (1 -sonli bayonnomasi).

Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar fakulteti dekani: prof. I.S. Abdullayev

Mazkur o'quv dastur "Biznes va boshqaruv" kafedrasining
2025-yil "27" avgust dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun
tavsiya etilgan (1 -sonli bayonnomasi).

Biznes va boshqaruv kafedrasini mudiri: dots. D.Y. Bekjanov

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	Kreditlar	
BSHB3051	2025-2026	5	5-semestr – 5	
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
majburiy	O'zbek / rus		5-semestr – 4	
Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Boshqaruv hisobi		Ma'ruza – 8 Amaliy – 12	5-semestr – 130	150
2. I. Fanning mazmuni		Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda boshqaruv maqsadida xarajatlar hisobini yuritish, mahsulot tannarxini shakllantirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish, qaror qabul qilishda buxgalteriya axborotlaridan foydalanish, axborotga qo'yilgan talablar, budjetlashtirish, transfert bahoni shakllantirish, ularni xujjatlashtirish va umumlashtirish bo'yicha yo'nalishiga mos bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish hisoblanadi. Ushbu modul boshqaruv hisoboti nazariyasi va amaliyotining tashkilotlar qaror qabul qilish, rejalashtirish, nazorat va faoliyatni baholash bilan bog'liq jihatlarini o'rganishga bag'ishlanadi. Modul talabalarga moliyaviy ma'lumotlarning tashkilotlar qaror qabul qilish, rejalashtirish va nazorat qilishda qanday ishlatilishini tushunishni taqdim etadi. Bu boshqaruv hisoboti texnik tili va amaliyotlarini, ularning tashkilot va biznes kontekstidagi o'rnini, shuningdek boshqaruv hisoboti nazariyasi va amaliyotining rivojlanishi va hozirgi holatini o'rganish orqali amalga oshiriladi. Fanning vazifasi – talabalarga mahsulot tannarxini shakllantirish, kalkulyatsiya va uning turlari, xarajalar me'yori, boshqaruv hisobida budjetlashtirish, boshqaruv hisobiga oid hisobotlarni tuzishni o'rgatishdan iborat.		
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)				
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:				
1-mavzu. Boshqaruv hisobini tashkil etish				

Boshqaruv hisobining paydo bo'lishi va tarixiy rivojlanishi. **Boshqaruv hisobining mazmuni. Xarajat va boshqaruv hisoboti tabiati va maqsadi.**

Boshqaruv hisobi fanining predmeti, boshqa iqtisodiy fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va boshqaruv hisobining usullari. Boshqaruv hisobining maqsadi va vazifalari. Boshqaruv hisobini tashkil etishning huquqiy asoslari. Boshqaruv hisobi ma'lumotlarining tavsifi va ularni saqlash tartibi. Boshqaruv hisobini amalga oshiruvchi buxgalter-tahlilchining funksiyalari. Boshqaruv hisobini tashkil etishning korxonada buxgalteriya hisobini yuritish siyosatiga mos kelishi.

2-mavzu. Xarajatlarni turkumlash, baholash va ularning hisobi

Xarajatlar haqida tushuncha. Xarajatlar hisobi usullarining evolyusiyasi. Xarajatlarni turli xil belgilarga ko'ra turkumlanishi. Ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olishda texnologiyani ta'siri. Texnologik jarayonga qarab ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish. Ishlab chiqarish xarajatlarini asosiy, yordamchi ishlab chiqarishlar va xizmat ko'rsatuvchi ishlab chiqarishlar bo'yicha hisobga olishni tashkil qilish. Boshqaruv hisobi schyotlar rejasi. Xarajatlar vazifalarini aniqlash uchun umumiy qoida (prinsip)lar. Xarajatlarni baholash usullari: muxandislik usullari; buxgalteriya schyotlarini tekshirish; grafik usul yoki yoyilish diagrammasi; eng ko'p va eng kam ahamiyatli usullar. Tegishli xarajatlar va hissa asosidagi qaror qabul qilish, jumladan narxlash qarorlari.

3-mavzu. Mahsulot tannarxini hisobga olish usullari

Kalkulyatsiya qilishning oddiy usuli. Ishlab chiqarishga taalluqli xarajatlar mahsulot turlari o'rtasida mutanosib ravishda taqsimlash. Jarayonli kalkulyatsiyaga tavsif berish. Mahsulot tannarxini tarkibi va turlari. Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati. Kalkulyatsiyaning tamoyillari, ob'ekti va usullari. Buyurtmalar bo'yicha kalkulyatsiyalashga asosiy yondashuv. Haqiqiy va me'yoriy kalkulyatsiyalash. Tugallanmagan kontraktlar bo'yicha foydani aniqlash. Tugallangan kontrakt bo'yicha tushuntiriladigan foyda. Oraliq foydani hisoblash. Normativ usul.

4-mavzu. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish

Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish. Sotiladigan mahsulot (tovarlar) assortimentini rejalashtirish. Bahoni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilish. Korxonada mahsuloti tarkibini chegaralovchi omillar asosida aniqlash. Biznes tarkibini o'zgartirish (restrukturizatsiya) qilish bo'yicha qaror qabul qilish. Boshqaruv hisobini tashkil etishning variantlari: avtonom va integratsiyalashgan. Boshqaruv va moliyaviy hisob schyotlar rejalarida xo'jalik muomalalarini qayd etish tizimlari. Sanoat korxonalarida integratsiyalashgan usulni qo'llash. Savdo korxonalarida integratsiyalashgan usulni qo'llashning xususiyatlari. Rejalashtirish va nazorat qilish

5-mavzu. Byudjetlashtirish va xarajatlarni nazorat qilish.

Boshqaruv hisobi tizimida rejalashtirish. Ishlab chiqarish va savdo korxonalarining Bosh byudjeti. Xo'jalik faoliyatini tahlil va nazorat qilish. Byudjetlash usullari va funksional va master byudjetlarni tayyorlash
Javobgarlik markazlari va xarajatlarning kelib chiqish joylarini nazorat qilish.

6-mavzu. Transfert bahoni shakllantirish

Transfert bahosining turlari va shakllantirish tamoyillari: bozor narxi va xarajatlar miqdori bo'yicha baholash, uning afzalliklari va kamchiliklari, transfert baholarni o'rnatish usullari. Sanoat, savdo va bank tizimida transfert bahoni shakllantirish.

7-mavzu. Korxonaning segmentar hisoboti.

Segmentar hisobotining mohiyati, ahamiyati va uni tashkil etish koidalari. Tashki foydalanuvchilar uchun segmentar hisobotni tuzish koidalari. Ichki segmentar hisobotni tuzilishi shartlari va gamoyillari. Segmentar hisobot javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning asosi sifatida. Moliyaviy va Boshqaruv hisobida biznes samaradorligini baholashga yondashuvlar. Javobgarlik markazlari faoliyatini baholashning moliyaviy va nomoliyaviy mezonlari.

8-mavzu. O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning rivojlanish yo'nalishlari

Buxgalteriya hisobining respublikamizda rivojlanish yo'nalishlari: buxgalteriya hisobining moliyaviy hisob va boshqaruv hisobiga ajratish, boshqaruv hisobini tarmoq xususiyatini hisobga olgan holda tashkil qilish, boshqaruv uchun zarur ma'lumotlarga bo'lgan talab va taklifni o'rganish va tahlil qilish, tarmoq xususiyatini har tomonlama o'rganish asosida – xarajatlarni vujudga kelish markazlari va mas'uliyat markazlarini shakllantirish, boshqaruv hisobini qulay tashkil qilish maqsadida xarajatlarni korxonada bo'yicha uning bo'limlari, vujudga kelish, mas'uliyat markazlari bo'yicha guruhlash.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Boshqaruv hisobini tashkil etish
2. Xarajatlarni turkumlash, baholash va ularning hisobi.
3. Mahsulot tannarxini hisobga olish usullari
4. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish
5. Byudjetlashtirish va xarajatlarni nazorat qilish
6. Transfert bahoni shakllantirish
7. Korxonaning segmentar hisoboti.

8. O'zbekistan Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning rivojlanish yo'nalishlari
IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:
1. Boshqaruv hisobini tashkil etish. Boshqaruv hisobining paydo bo'lishi va tarixiy rivojlanishi. Boshqaruv hisobi fanining predmeti, boshqa iqtisodiy fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va boshqaruv hisobining usullari.
2. Boshqaruv hisobining maqsadi va vazifalari. Boshqaruv hisobini tashkil etishning huquqiy asoslari. Boshqaruv hisobi ma'lumotlarining tavsifi va ularni saqlash tartibi.
3. Boshqaruv hisobini amalga oshiruvchi buxgalter-tahlilchining funksiyalari. Boshqaruv hisobini tashkil etishning korxonada buxgalteriya hisobini yuritish siyosatiga mos kelishi.
4. Boshqaruv maqsadida buxgalteriya hisobi ma'lumotlaridan foydalanish.
5. Buxgalteriya axboroti va unga qo'yilgan talablar.
6. Buxgalteriya axborotining boshqarivdagi ahamiyati.
7. Mahsulot tannarxini shakllantirish.
8. Tannarxga bevosita va bilvosita ta'sir qiladigan xarajatlar.
9. Tannarx to'g'risida axborotni shakllantirish.
10. Buxgalteriya hisobida material xarajatlari hisobini yuritish.
11. Material xarajatlarining ishlab chiqarishdagi hisobi.
12. Material xarajatlarining tannarxga o'tkazish tartibi.
13. Mehnatga haq to'lash xarajatlari.
14. Mahsulot tannarxiga kiritilgan mehnat haqi xarajatlari.
15. Ustama xarajatlar. Ustama xarajatlarni tannarxga o'tkazish.
16. Mahsulot, ish va xizmatlar tannarxini shakllantirishda ustama xarajatlar hisobi.
17. Kalkulyatsiya va uning turlari. Standart kalkulyatsiya. Kalkulyatsiya bo'yicha og'ishishlar.
18. Xarajatlarni to'la taqsimlab tannarxni kalkulatsiya qilish.
19. Xarajatlarni turkumlash, baholash va ularning hisobi. Xarajatlar haqida tushuncha. Xarajatlar hisobi usullarining evolyusiyasi.
20. Xarajatlarni turli xil belgilarga ko'ra turkumlanishi. Ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olishda texnologiyani ta'siri.
21. Texnologik jarayonga qarab ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish. Ishlab chiqarish xarajatlarini asosiy, yordamchi ishlab chiqarishlar va xizmat ko'rsatuvchi ishlab chiqarishlar bo'yicha hisobga olishni tashkil qilish.
22. Boshqaruv hisobi schyotlar rejas. Xarajatlar vazifalarini aniqlash uchun umumiy qoida (prinsiplar). Xarajatlarni baholash usullari: muxandislik usullari; buxgalteriya schyotlarini tekshirish; grafik usul yoki yoyilish diagrammasi; eng ko'p va eng kam ahamiyatli usullar.
23. Mahsulot tannarxini hisobga olish usullari. Kalkulyatsiya qilishning oddiy usuli. Ishlab chiqarishga taalluqli xarajatlar mahsulot turlari o'rtasida

	mutanosib ravishda taqsimlash.
	24. Jarayonli kalkulyatsiyaga tavsif berish. Mahsulot tannarxini tarkibi va turlari. Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati.
	25. Kalkulyatsiyaning tamoyillari, ob'ekti va usullari. Buyurtmalar bo'yicha kalkulyatsiyalashga asosiy yondashuv. Haqiqiy va me'yoriy kalkulyatsiyalash.
	26. Tugallanmagan kontraktlar bo'yicha foydani aniqlash. Tugallangan kontrakt bo'yicha tushuntiriladigan foyda. Oraliq foydani hisoblash. Normativ usul.
	27. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish. Ishlab chiqarish zararsizligini tahlil etish. Sotiladigan mahsulot (tovarlar) assortimentini rejalashtirish.
	28. Bahoni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilish. Korxonada mahsulotni tarkibini chegaralovchi omillar asosida aniqlash. Biznes tarkibini o'zgartirish (restrukturizatsiya) qilish bo'yicha qaror qabul qilish.
	29. Boshqaruv hisobini tashkil etishning variantlari: avtonom va integratsiyalashgan. Boshqaruv va moliyaviy hisob schyotlar rejalarda xo'jalik muomalalarini qayd etish tizimlari.
	30. Samaradorlik, imkoniyatlar va faoliyat koeffitsientlarining mazmuni. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
	V. Kurs ishi uchun tavsiya etiladigan mavzular: Fan bo'yicha kurs ishi (loyihasi) ko'zda tutilmagan.
3.	VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari Talaba bilishi kerak: - boshqaruv maqsadida buxgalteriya hisobi ma'lumotlaridan foydalanishni, buxgalteriya axborotiga qo'yiladigan talablarni, buxgalteriya axborotining boshqaruvdagi ahamiyatini, mahsulot tannarxini shakllantirishni, buxgalteriya hisobida material xarajatlari hisobini yuritishni, material xarajatlarining ishlab chiqarishdagi hisobini, material xarajatlarini tannarxga o'tkazish tartibini, mahsulot tannarxiga kiritiladigan mehnat haqi xarajatlarini, ustama xarajatlarni tannarxga o'tkazish tartibi, kalkulyatsiya va uning turlarini, byudjetlashtirishni amaliyotda qo'llashni, transfert bahoni shakllantirishni, ko'rsatkichlarni baholash usullari bo'yicha tassavurga ega bo'lishi: - talaba korxonada va tashkilotlar faoliyatida o'z bilimi va ko'nikmasini egallagan lavozimida professional darajada qo'llash, - yuridik shaxslarda nazorat-iqtisodiy ishlarini tashkil etish bo'yicha ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. - xarajatlarga oid ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash, tahlil qilish usullarini bilish, - tannarxga oid ma'lumotlarni tahlil qilish va umumlashtirish, - xarajat va uning turlari bo'yicha tannarx shakllantirish, - boshqaruv hisobiga doir ma'lumotlarni tahlil qilish bo'yicha malakaga ega bo'lishi lozim.
4.	VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - ma'ruzalar;

	<ul style="list-style-type: none"> - intenfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlar qilish; - individual loyihalar; - jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, kurs ishini himoya qilish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Qurbonov Z.N., Misirov K., Moliyaviy va boshqaruv hisobi. Darslik. – T.: Iqtisod-moliya, 2019. –756 b 2. Egamberdiyeva S.R. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. –T.: Fan va texnologiya, 2019. 289 b 3. Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G'. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b. 4. Xasanov B., G'aniyev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –279 b. 5. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S., Xalilov Sh. Moliyaviy hisob va hisobot. O'quv qo'llanma. –T.:Iqtisod-moliya, 2018. - 400 b. 6. Pardayev A., Pardayev B. “Boshqaruv hisobi” T.: G'.G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2019 yil 651 b. 7. Bouwens, J. and B. Steens. Full-cost transfer pricing and cost management. <i>Journal of Management Accounting Research</i> 28(3): 63-81. 2016. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karimov A., Ibragimov A., Rizaev N. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari. Darslik. - T.: TMI. «Iqtisod-Moliya», 2020 y. 2. Ergasheva SH, Ibragimov A, Rizaev N. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU. «IQTISODIYOT», 2019 y. - 321 b. 3. Kuljonov O., Ortiqov X., Yugay L., Tuxsanov X., M.Xayitboyev Moliyaviy hisob. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –246 b. <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari (Internet saytlari)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali 2. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi 3. www.ziyonet.uz - Axborot ta'lim tarmog'i 4. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi qonun xujjatlari ma'lumotlari bazasi 5. www.stat.uz - O'zbekistan Respublikasi Statistika Qo'mitasi 6. www.soliq.uz - O'zbekistan Respublikasi Soliq Qo'mitasi 7. www.accountingtools.com - Buxgalterlar uchun qo'llanmalar 8. www.ifrs.org - Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari fondi

7.	<p>Mazkur o'quv dastur Reading universiteti “https://www.reading.ac.uk/modules/schools?acyear=2024%2f5” fanidan tuzilgan o'quv dastur asosida takomillashtirilib, Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universitetida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan / modul uchun mas'ullar: B. Ibragimov – UrDU “Biznes va boshqaruv” kafedrasida o'qituvchisi</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>D.Y. Bekjanov – UrDU “Biznes va boshqaruv” kafedrasida mudiri, dotsent iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori</p> <p>M.Aminova – UrDU “Biznes va boshqaruv” kafedrasida dotsenti, iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori</p>